

ÉFESO MACĀRĀRĒ

Pablo jóaripũ

Āñuduticorigue

1 ¹Yũ Pablo Cõãmacũ booró Jesucristoyere wededutigu beserigu niiã. Múã Éfeso macãrã Cõãmacũrẽ padeorã Jesucristore ãñurõ padeorãre ãñuduticoa.

²Cõãmacũ marĩ Pacũ, Jesucristo marĩ Ōpũ múãrẽ ãñuré ticoaro; ãñurõ niirecutiri tiáro.

Cristomena Cõãmacũ marĩrẽ ãñurõ tiiré

³Cõãmacũ Jesucristo marĩ Ōpũ Pacure ũsenire ticoada. Cũũ marĩrẽ niipetire ãñurõ yeeripũnacũtore maquẽrẽ ticodiocorigũ niiwĩ. Cũũ marĩ Cristomena niirãrẽ ãñurõ tiirigu niiwĩ. ⁴Cũũ marĩrẽ ãñurõ tiirigue biiro niiã: Atibũreco tiádari sũguero, cũũ marĩrẽ Cristomena niíadarare besetoarigu niiwĩ. Marĩrẽ cũũ ñnacoropũre ñañaré manirã, ñañaré tiirĩrira-biro niirĩ boogũ, teero tiirigu niiwĩ. ⁵Cõãmacũ too sũgueropũ marĩrẽ maĩgũ, Jesucristomena marĩrẽ “yũ põna niirĩ tiigũda” jĩrigũ niiwĩ. Teeré tiigũ, cũũ tiidũgãri-robirora tiirigu niiwĩ. ⁶Cũũ macũ cũũ bayiró maĩgũmena marĩrẽ ãñunetõjõãre ticorigũ niiwĩ. Teero tiirã, cũũ ãñuré ticoriguere wãcũrã, cũũrẽ ũsenire ticoa.

⁷Marĩ cũũ macũmena niiã. Cũũ-ye díimena marĩ ñañaré tiiré wapore wapatĩbosarigu niiwĩ. Teemena Cõãmacũ marĩ ñañaré tiirere acabórigũ niiwĩ. Cũũ marĩrẽ ãñurõ tiidũgãgũ, teero tiirigu niiwĩ. ⁸Cũũ marĩrẽ niipetire masĩrẽ, tũomasĩre ticogũ, cũũ maĩrẽ ãñorĩgu niiwĩ. ⁹Cũũ “tiigũda” jĩriguere too sũguero macãrãpũ masĩña manirĩguere marĩrẽ masĩrĩ tiirigu niiwĩ. Cristo tiirĩguemena teeré masĩrĩ tiirigu niiwĩ. ¹⁰Cõãmacũ “teero tiigũda” jĩrĩ bũreco jeari, cũũ jĩrirobirora wãaadacu. Cristore niipetirere, niipetirare dutiri tiigũdaqui. Ūmũãsepũ niirãrẽ, atibũreco pũ niirãrẽ Cristo dutigũdaqui.

¹¹Cõãmacũ cũũ booróbirora niipetire cũũ “biiro tiigũda” jĩrĩre tiiquĩ. Cũũ too síropũ tiíadare wãcũtoarigu niiwĩ. Teero tiigũ, marĩrẽ beserigu niiwĩ. Cũũ marĩrẽ besegũ, too síro Cristomena cũũ “ticogũda” jĩriguere marĩcãrẽ ticogũdaqui. ¹²Cũũ teero tiigũ, ũsã Cristore padeosũguerĩrare ãñurõ niirĩ booqui. Basocã ũsã ãñurõ niirere ñnarã, Cõãmacũ ãñurõ tiirere ũsenipeoadacua. ¹³Múãcã diamacũ maquẽ quetire tũojĩrã, netõnére quetire tũojĩrã, Cristore padeojĩrã, cũũmena

niia. Teero tiigú, Cõamacũ “yáara niíya” jĩigũ, múārē Espíritu Santore ticodiocorigu niiwĩ. Espíritu Santo Cõamacũ “múārē ticodiocoguda” jĩirigura niĩ. 14Cõamacũ Espíritu Santore marĩrē ticotoarigu niiwĩ. Teero tiirá, marĩ ateré masĩã: Cõamacũ niipetira cũũ põnaré cũũ putoꝛũ néewagudaqui. Toopũ niipetire cũũ “ticoguda” jĩiriguere ticogudaqui. Cũũ teero tiirĩ, basocá cũũrē usenipeoadacua.

Pablo Éfeso macārārē sãĩbosárigue

15-16 Teeré wãcũgũ, Cõamacũrē usenire ticoa. Yũũ múã marĩ Ōpũ Jesuré padeorére tɔowũ; teero biiri múã niipetira Cõamacũrē padeoráre maĩrécãrē tɔowũ. Teero tiigú, múārē sãĩbosárecõrõ Cõamacũrē usenire ticoa. 17Cõamacũ marĩ Ōpũ Jesucristo Pacũ añunetõjõãgũrē múãye niĩadare-re biiro sãĩã: “Cõamacũ, Espíritu Santo cũãrē masĩrere jearĩ tiiyá; mũũ niirecutirecãrē añurõ masĩrĩ tiiyá”, jĩĩã. 18Atecãrē sãĩã: “Cõamacũ, cũãrē ateré añurõ masĩrĩ tiiyá: Mũũ cũãrē ‘añurõ tiigúda’ jĩigũ, beserigu niiwũ; niipetira mũũrē padeoráre añurõ petire ticogudacu; 19-20mũũ tutuanetõjõãgũ niia; tee tutuaremena úsã Cristore padeoráre tiiápua”, jĩĩ sãĩã. Tee tutuanetõjõãremena Cõamacũ ateré tiirĩgu niiwĩ: Cristo diarigupũre masãrĩ tiirĩgu niiwĩ; cũũ masãmũãrĩ siro, cũũrē

cũũ puto mũũãsepũ õpũ duirĩpĩrõ diamacũpe dupoyigu. 21Cũũrē niipetira Ōpũ peti sããrĩ tiiyigu. Teero tiigú, õpãrá atibúrecopũ niirã, mũũãsepũ niirã Ōpũ peti niĩ. Āpĩ cũũ sotoa macũ maniĩ. Cũũ atibúreco macãrã sotoa macũ niĩ; too síro macãrã sotoa macũ niirucugudaqui. 22Cõamacũ niipetirere, niipetirare Cristo doca pũtuãrĩ tiiyigu. Teero biiri Cõamacũ niipetira Jesuré padeorĩ põna macãrãrē dutigãre sõnecorigu niiwĩ; cũũ marĩ dupu tiirõ-biro niĩ. 23Marĩ cũũrē padeorĩ põna macãrã cũũya õpũũ tiirõ-biro niia. Cũũ marĩ niipetiramena wãaqui. Cũũ niipetiroꝛũ niĩ; atibúrecopũ, mũũãsepũ teerora niiqui.

Cõamacũ marĩrē maĩgũ netõnérigue

2 1Too sugueropũ múã ñañaré tiirĩra niijĩrã, diarira tiirõ-biro niirira niiwũ. 2Atibúreco macãrã tiirõ-biro ñañaré tiirĩra niiwũ. Wãtĩãrē dutigú boorére tiinũúsewũ. Cũũ atibúreco macãrã Cõamacũrē netõnucãrãrē dutigú niĩ. 3Too sugueropũ marĩ niipetira cũã tiirõ-birora ñañaré tiirucúwũ. Marĩ ñañaré tiidugãrere ugaripéawũ. Marĩ noo booró ñañaré tiĩadarere wãcũwũ. Teeré wãcũãrĩ siro, teeré tiijãwũ. Teero tiigú, Cõamacũ marĩmena cúanetõjõãyigu. Āpẽrá tiirõ-birora marĩcã ñañarõ tiinõbojĩyu. 4Cõamacũpe marĩrē bayiró maĩgũ, bóa-

neõ ñnarigũ niiwĩ. ⁵Marĩ ñañaré tiirira nijĩrã, Cõamacũ ñnacoro-
pũre diarira tiiróbiro niuwũ. Tee-
ro ñnapacu, marĩrẽ Cristomena
catiré petihére cuorá niirĩ tiirĩgu
niiwĩ. Cõamacũ múarẽ cũũ añuré
ticorémena netõnérigũ niiwĩ.
⁶Marĩ Cristomena masãmuãrira
tiiróbiro niirĩ tiirĩgu niiwĩ. Jesu-
cristo ñmuãsepu duirobirora ma-
rĩcã cũũmena toopú duirã tiiróbi-
ro niirĩ tiirĩgu niiwĩ.^a ⁷Too síro
macãrãpũre cũũ marĩrẽ añuré ti-
coriguere ñnogúda jĩgũ, teero
tiirĩgu niiwĩ. Cũũ marĩrẽ tiápu-
gu, Jesucristomena niirĩ tiirĩgu
niiwĩ. ⁸Marĩ Jesucristore padeo-
rí, Cõamacũ marĩrẽ cũũ añuré ti-
corére ñnogú, netõnérigũ niiwĩ.
Tee marĩ basiro tiirĩgue mee niã;
Cõamacũ ticorigue niã. ⁹Marĩ
añurõ tiirére ñnagũ mee netõné-
wĩ. Teero tiigú, sícũno “yũũ añu-
rõ tiirĩgue wapa Cõamacũ yũũre
netõnéwĩ” jĩmasĩña maniã.
¹⁰Marĩ cũũ tiirĩra niã. Marĩ añu-
rõ tiirémena basocáre tiápuaro
jĩgũ, marĩrẽ Jesucristomena ni-
rĩ tiirĩgu niiwĩ. Marĩ añurõ ti-
ádarere Cõamacũ too sugueropũ
quẽnotóayigu.

**Marĩ Cristomena añurõ
niirecutijã**

¹¹Teero tiirã, ateré wãcũña:
Múã judfoa niihẽrã bauárirã ni-
uwũ. “Widecõãnoña^b manirã ni-

cua”, jĩwã judfoa múarẽ. Cũãpe
“widecõãnorira niã ñsãjã” jĩwã,
cũãya õpũũ maquẽpu dícuere wi-
decõãnorira niipacara. ¹²Too su-
gueropũre múã Cristomena ni-
hẽrã niuwũ; Israelya põna macã-
rãmena niiruwũ; Cõamacũ “netõ-
négũdũre ticocogũda” jĩrẽre
múã pacusũmuãrẽ wederiyigu;
diari síro, ¿deero wáaadari? jĩ-
masĩriuwũ; atibũreco macãrã ti-
róbíro Cõamacũre masĩriuwũ.
¹³Múã yoaro macãrã tiiróbiro
niirã nijĩrã, cũũre masĩriuwũ. Ati-
tóre Jesucristomena nijĩrã, cũũ-
ye díi õmayudiariguemena Cõã-
macũre masĩã; pũtogã macãrã ti-
róbíro niirã pũtuãa. ¹⁴Cristo niĩ
marĩrẽ añurõ niirecutirere tico-
gũ. Judfoare, judfoa niihẽrãre sí-
capõna macãrã niirĩ tiirĩgu niiwĩ.
Marĩ cãmerĩ ñnadũgarimirigũ
opatũdi tiiróbiro niuwũ. Cũũ ti-
tũdire cõãrigũ niiwĩ. ¹⁵Cũũ diari-
guemena judfoare dutirére “biro
tiiyã”, “biro tiirijãña” jĩrẽre
duurĩ tiirĩgu niiwĩ. Teero tiirĩ-
guemena puapõnã macãrã niimi-
rirare sícapõnarã pũtuári tiirĩgu
niiwĩ. Marĩ cũũmena sícãrõména
nijĩrã, sícapõna macãrã niã.
Teero tiirã, judfoa, judfoa niihẽrã
sícãrõména añurõ niirecutima-
sĩã. ¹⁶Cũũ curusapu diarigueme-
na marĩ cãmerĩ ñnadũgaririguere
petirĩ tiirĩgu niiwĩ. Cũũ diari-
guemenarã puapõnã macãrã niimiri-

^a2.6 Too sugueropũ õpãrãména duirã cáãmena dutiyira.

^b2.11 Cõnerĩgu yapa

macã caseróre.

rare sicapõnarã niirĩ tiirĩgu niwĩ. Teero biiri teeménarã Cõamacũmena bapacutimasĩã sũcã.

¹⁷Cristo múã yoaro macãrã tiiróbiro niimirare añurõ niirecutire maquẽrẽ wedegu atirĩgu niwĩ. Ûsã pũtogã macãrã tiiróbiro niimiracãrẽ teerora wedeyĩgu. ¹⁸Cristo marĩrẽ tiibosáremena marĩ niipetira Espiritu Santo sícũmenarã marĩ Pacumena wedesemasĩã. ¹⁹Teero tiirã, mecũtigãrẽ múã aperó macãrã wáanetõri basoca tiiróbiro niiria. Æpẽrã Cõamacũrẽ padeorãmena sicamacã macãrã tiiróbiro niĩã; Cõamacũyawii macãrã tiiróbiro niĩã. ²⁰Jesucristo cũũyere wededutigũ beserira, teero biiri profetas múãrẽ Cõamacũyere wdenucãrira niiwã. Teero tiirã, cũã wii tiidãritabebiro niicua. Basocã wii tiinucãrã, supisabotarire nucõsũguécua, wii tutuariwii niĩãrõ jĩrã. Jesucristo teebotaribiro niigũ niĩ. ²¹Teebotari añurõ nucõãri siro, apeyẽ botarire diamacũ nucõwácu. Añurĩ wii, Cõamacũ dícuere padeorĩ wii tiimúãwanocu. ²²Marĩ Jesurẽ padeorã niijĩrã, teebotaribiro niĩã; wiirẽ biarĩ tudibiro niĩã. Wiirẽ peotĩari siro, basocã toopũ niirucuya. Espiritu Santo tiiwipũ niijĩgũ, Cõamacũ toopũra niirucui.

**Pablõre judíoa niihẽrãrẽ
buedutigũ cúurĩgue**

3 ¹Teero tiigũ, yũũ Pablo Cõamacũ múãrẽ añurõ tiirĩguere añurõ tuomasĩãrõ jĩĩgũ, sãĩã. Yũũ

múã judíoa niihẽrãrẽ Jesucristoye quetire wederẽ wapa peresuwiipũ niĩã. ²Yũũ wãcũrĩ, múã aterẽ tũojĩyu: Cõamacũ yũũre añurõ tiigũ, múãrẽ tiiapudutirĩgu niwĩ. ³Cõamacũ too sũguerõpũ masĩña manirĩguere yũũre masĩrĩ tiiwĩ. Yũũ tee maquẽrẽ péero jóatoaawũ. ⁴Múã yũũ jóaarĩguere buera, aterẽ jĩĩãdacu: “Pablo Cristoye queti too sũguerõpũ masĩña manirĩguere añurõ masĩqui”, jĩĩãdacu. ⁵Too sũguero macãrãpũ tee quetire añurõ tuomasĩriyira. Atitõpũre Cõamacũ masĩrĩ tiiquĩ. Cũũ cũũyere wededutigũ beserira añurãrẽ, teero biiri cũũ wededutirere wederãre Espiritu Santomena masĩrĩ tiiquĩ. ⁶Tee masĩña manirĩgue ate niĩã: Cristore padeorãmena múã judíoa niihẽrã judíoabirora Cõamacũ ticoadarere ñeeãdacu. Cristomena niijĩrã, judíoamena sicapõna macãrã niĩã; Cõamacũ judíoare “biiro tiigũda” jĩĩrĩguere múãcã yuea.

⁷Cõamacũ yũũre añurẽ ticogu, cũũ tutuaremena yũũre añurẽ quetire wedegũ niirĩ tiirĩgu niwĩ. ⁸Yũũ Cõamacũrẽ padeorã watoapũ búri niigũ peti niipacari, ate añurẽre yũũre tiidutirĩgu niwĩ: Cũũ yũũre judíoa niihẽrãrẽ Cristoye añunetõjõãrere wededutirĩgu niwĩ. “Cristo añunetõjõãgũ niĩ” jĩĩrẽre marĩ masĩ sícãrĩbĩria. ⁹Apeyerẽ Cõamacũ yũũre tiidutirĩgu niwĩ: Tee masĩña manirĩgue quetire niipetira tuomasĩ-

ãrõ jĩgũ, wededutirigu niiwĩ. Sicato tee queti Cõamacũ niipetire bauanérigu wãcũriquerũ niiro niuwũ. ¹⁰Teero tiiró, atitóre Jesuré padeorí põna macãramena biiro wáaa: Cũã pũapõná niimirira sicapõna wáari ñnarã, ãmũãse macãrã dutirá, teero biiri cũã do-ca macãrã dutirá biiro jĩãdacua: “Cõamacũ masĩnetõneĩ; niipetire cũũ tiirémene cũũ masĩrére ãnoĩ”, jĩãdacua. ¹¹Sicato pũra Cõamacũ “teerora tiigúda” jĩiyigu. Cũũ jĩi-robirora wáari tiirigu niuwĩ marĩ Òpũ Jesucristo tiiriguemena. ¹²Marĩ cũũmena nijĩrã, cũũrẽ padeojĩrã, cuiro maniró Cõamacũmena wedesemasã sãa. ¹³Teero tiirá, yũũ múãrẽ wederẽ wapa ñnarõ netórĩ tuorã, wãcũpatirijãña. Biirope wãcũña: “Marĩrẽ majĩgũ, peresu ñeerĩquioro niipacu, marĩrẽ Jesuyé quetire wedetowi”, jĩ wãcũ, ãseniña.

Cristo basocãre maĩquí

¹⁴Teeré wãcũgũ, ñicãcoberimena jeacũmu, marĩ Pacure múãrẽ sãĩbosãa. ¹⁵Cõamacũrã pacu niisuguerigu niĩ. Cũũmena “pacu” jĩiré nũcãã. Cũũ niipetire põnarĩ macãrã ãmũãsepũ niirã, atibúrecopũ niirã sãcãrõména niirĩ tiirigu niuwĩ. ¹⁶Marĩ Pacura pee ãñurere cõoquí. Teero tiigũ, Espiritu Santomena múã wãcũrẽpũre tutuare ticori boogũ sãĩbosãa. ¹⁷Cũũ teeré ticori, múã Cristore padeorí, Cristo múãmena niirucugudaqui. Apeyeréja, múã

Cristore ãñurõ maĩárõ jĩgũ, ãpẽrãcãrẽ ãñurõ maĩárõ jĩgũ, sãĩbosãa. ¹⁸Teero tiirá, múã niipetira Cõamacũrẽ padeoramena Cristo múãrẽ maĩrére masĩadacu. Cũũ marĩrẽ bayiró peti maĩquí. ¹⁹Cũũ maĩrére tuomasĩpetinoña manipacãri, múã cũũ maĩrére tuomasĩnemoãrõ jĩgũ, sãĩbosãa. Cũũ maĩrére tuomasĩnemorã, Cõamacũ tiiróbiro niirecutirere cõonemóadacu.

²⁰Marĩ “Cõamacũ tutuanetõjõãgũ niĩ” jĩãda. Cũũ tutuare marĩpũre niĩã. Teero tiigũ, cũũ niipetire marĩ sãirẽ nemoró, marĩ tũgueñare nemoró ticomasĩquí. ²¹Teero tiirá, marĩ Jesucristore padeorí põna macãrã nijĩrã, teero biiri marĩ Jesucristomena nijĩrã, Cõamacũrẽ ãsenire ticorucuada. Atitó macãrã, too síro macãrãcã teerora Cõamacũrẽ ãsenire ticorucuario. Teerora wãaaro.

Jesuré padeorãre sãcãrõména niidutirigue

4 ¹Yũũ marĩ Òpũyere wederẽ wapa peresuwiipũ niigũ múãrẽ biiro tiirĩ bayiró boogã: ãñurõ tiirécũtiya. Cõamacũ múãrẽ beserigu teero tiirĩ booquí. ²“Ãpẽrã nemoró ãñurẽ tiia” jĩ wãcũrijãña; cúaro maniró niĩña; cúañañarijãña; ãpẽrãrẽ majĩrã, cũã diamacũ tiiherĩ ñnarã, teero tũgueñajãña. ³Ãñurõ niirecutijĩrã, Espiritu Santo tiiapuremena “sãcãrõména niĩãda” jĩ wãcũrucuya. ⁴Marĩ sicaõpũũbiro niĩã.

Espíritu Santo sícũ niipacu, marĩ niipetirarena niiqui. Marĩ Cõamacũ beserira niijĩrã, ate dícuere yuea: “Marĩrẽ añurõ tiigũdaqui”, jĩĩ. ⁵Marĩ Òpũ sícũrã niĩ. Marĩ cũũrẽ sícãrĩbĩro padeóa. Marĩ sícãrĩbĩro wãmeõtinowũ. ⁶Cõamacũ marĩ niipetira Pacũ sícũrã niiqui. Cũũ marĩ niipetira sotoa macũ niiqui. Marĩmena cũũye maquẽrẽ tiirĩ tiiquí. Marĩ niipetirarena niiqui.

⁷Cristo marĩ niipetirare merẽã dícu tiimasĩrere ticoqui. Cũũ marĩ niipetirapũre sícãrĩbĩro ticodũgarijĩyi. Teero tiigũ, cũũ booróbiora ticorigũ niiwĩ. ⁸Teero tiiró, Cõamacũye queti jóaripũrũ ate jóanoã:

Cũũ ãmuãsepũ muãwagũ,
cũũ ñeerirare néewayigũ.
Too síro basocãre añurere
ticoyigũ,^c

jĩĩ jóanoã.

⁹“Cũũ ãmuãsepũ muãwayigũ” jĩĩ jóare ate jĩĩdũgaro tiia: Muãwaadari sũguero, atibúrecopũ diiátiyigũ. ¹⁰Cũũrã sũcã atibúrecopũ diiátirigũ ãmuãsepũ niipetira Òpũ peti niigũdũ muãwari-gura niiqui. Teero tiigũ, niipetirorpũ dutiqui. ¹¹Cristo cũũrẽ padeorãre niipetirapũre tiimasĩrere ticorigũ niiwĩ. Siquẽrãrẽ cũũyere wededutigũ beserira sããrĩ tiirigũ niiwĩ; ãpẽrãrẽ Cõamacũ wededutirere wederã sããrĩ tiirigũ niiwĩ; ãpẽrãrẽ añurẽ quetire wedewaru-

curi basoca sããrĩ tiirigũ niiwĩ; ãpẽrãrẽ cũũrẽ padeorãre coterã, cũũrẽ buerã sããrĩ tiirigũ niiwĩ. ¹²Teero tiigũ, marĩ cũũrẽ padeorãre cũũye maquẽrẽ padearo jĩĩgũ, teero tiirigũ niiwĩ. Cũũrẽ padeotutúaaoro jĩĩgũ, teero tiimasĩrere ticorigũ niiwĩ. ¹³Teero wãari, marĩ sícãrĩbĩro marĩ Òpũrẽ padeoãdacu; sícãrĩbĩro Cõamacũ macũrẽ añurõ masĩãdacu. Teero biiri Cristoye maquẽrẽ añurõ tãomasĩãdacu; Cristo niirõbirora niirecutiãdacu. ¹⁴Teero tiirã, wĩmarã tiiróbioro niirijããda. Wĩmarã jĩĩditorere tãojĩrã, pũũrĩ wĩnomẽna páapuconorõ tiiróbioro noo niirẽ buerere padeonũnũseyã. Cũũ tiiróbioro marĩ jĩĩditomenirã buerere tuorã, padeonũnũserijããda. ¹⁵Biiope tiiãda: Cãmerĩ maĩrẽmena Cõamacũye diamacũ maquẽrẽ wedeada. Jõõpemena diamacũ maquẽrẽ padeonemõãdacu. Cristomẽna niirã niijĩrã, niipetire marĩ tiirẽnorẽ cũũ boorere tiinemõmuããdacu. Cũũrã niĩ cũũrẽ padeorĩ põna macãrã dupu. ¹⁶Cristo marĩ dupu tiiróbioro niijĩgũ, marĩrẽ dutii. Sicaõpũũ pee õpũũ maquẽ cãocú. Niipetire tiioõpũũ maquẽ dupu dutirere tiirĩ, tiioõpũũ diaremanirõ bucúã, tutuanemojõãcu. Tee tiiróbioro niĩã marĩ. Marĩ Cristo dutirere tiirã, sícãrĩbĩro niĩãdacu. Teero tiirã, cãmerĩ maĩããdacu. Teemẽna padeotutúaadacu.

^c 4.8 Salmo 68.18.

**Cristomena mama niirecutire
своа**

17 Teero tiigú, marí Òpũ wãmenena múãrê ateré duticoa: Múã ãpêrá Cõãmacũrê masihêrã tiirênorê tiinemóríjãña. Cúã wãcũré wapamaniã. 18 Cõãmacũyere wãcũdũgahera, tuomasihêrã tiiróbiro niíya. Teero tiirá, naĩtĩãrõpũ niirãbiro diamacú maquêrê tuomasíriya; catiré petihére Cõãmacũ ticoré suorícua. 19 Cúã ñañaré tiirére boborídojãya. Teero tiirá, cúã noo booró ñañaré tiisodéaatiya. Niipetire cúã tusaré ñañarére tiíya. 20 Múãpe Cristore masĩncãrã, cúã teero ñañaré tiirênorê buenoríjyu. 21 Múã diamacũrã cũũye maquêrê tuojíyu. Teero biiri múã Jesuména niijĩrã, cũũyere diamacú maquêrê buenojíyu. 22 Teero tiirá, múã too sũguerõpũ ñañaré tiiriguere duujãña sãa. “Ugaripéaremena useniãdacu”, jĩ wãcũmijíyu múã. Niiria. Teero wãcũré tiiditóre niã. 23 Cõãmacũ múã wãcũrére wasoáro. 24 Mama niirecutire cuoyá. Cõãmacũ múã mama niirecutire cũũ niirõbirora tiirígu niiwĩ. Teeména ãpêrãrê ãñurõ tiíadacu; ñañaré manirã niíadacu.

25 Teero tiirá, jĩditonemoríjãña. Marí Cristoya õpũũ maquê tiiróbiro niã. Teero tiirá, marí niipetirapũre cãmerí diamacú wedesero booa.

26 Múã cúara, ñañaré tiiríjãña. Cúanañíõríjãña, 27 wãtĩãrê dutigú múãrê ñañarõ wáari tiirí jĩrã.

28 Yaarépimirigu yaanemóríjãñrõ. Yaaróno tiigú, padearo. Cũũ ãñurõ pade, wapatáremena bóaneorãrê ticomasígũdaqui.

29 Ñañarére wedeseríjãña. ãñurêpe dí cure wedeseya. Múã wedeseremena ãpêrãrê tiíápuya. Múã teero tiirí, múã wedeserere tuorã ãñurõ niíadacua. 30 Múã tiiréména Espíritu Santore wãcũpatiri tiiríjãña. Cõãmacũ múãrê Espíritu Santore ticorigũ niiwĩ, “yáara niíya” jĩrêre eñogú. Espíritu Santo múãmena niirucugũdaqui, té Jesucristo múãrê ãmũãsepu néewaadari bureco jearipu.

31 Niipetire cãmerí ñañarõ tũgueñare, pũnirõ wedesere, cúare, cúara acaribíre, teero biiri ãpêrãrê ñañarõ wedeserecãrê duujãña. Sicũrê ññatutiríjãña. 32 Biirope tiiyá: Cãmerí ãñurõ tiíápu, bóaneõña. Cõãmacũ Cristomena múãrê acabórirobirora múãcã cãmerí acabóya.

Cõãmacũ põna biiro niirõ booa

5 1 Múã Cõãmacũ põna cũũ maĩrá niã. Teero tiirá, cũũ tiirébiro tiiyá. 2 Jesucristo maĩrirobirora cãmerí maĩrucújãña. Cũũ maríre maĩjígũ, diabosayigu. Cũũ maríre diabosarigue Cõãmacũ ññacorõpũ sitiaññure busemuõcore tiiróbiro cũũ tusaré niiyiro.

3 Múã Cõãmacũ põna niijĩrã, múã nũmosánumiã, múã manũsũmũã niihêrãrê ñeeaperíjãña;

boboero tiiéñorijãña; сuopacára, boonemórijãña. Múã teeré tiihé-ri, múãrē ñañarō wedepatire maníãdacu. ⁴Ñañarēre wedese buirijãña; wapamaníre maquērē wedeserijãña; noo booró wedeseãmarijãña. Múãrē teenórē wedeserijārō booa. Biirope tiiyá: Cōãmacūrē usenire ticoya. ⁵Ateré múã masícu: Cristo cūñ Pacumena niirōpū sícū cūñ booró ñeepesodeaatigūno wáariqui. Boboero ñañarō tiiéñogūno teerora wáariqui. Cуopacú boonemógūcā teerora wáariqui. Boonemógū Cōãmacūrē padeorōno tiigú, cūñ booré maquē dícuere padeoquí. ⁶Cúã wapamaníre wedeseremena múãrē jīiditoremēna wede adacua. Cúãrē padeorijãña. Cōãmacū cūñrē netōñcárārē teero tiirí ññagū, bayiró cúaremena cúãrē ñañarō tiigúdaqui. ⁷Cúãrē péerogā bapacutirijãña.

⁸Múã too sugueropure naĩtī-ārōpū niirábiro niwū. Atitóreja bóeropū niirábiro marí Ōpūmena niã. Teero tiirá, bóeropū niirábiro tiiyá. ⁹Bóeropū niirá biiro tiiyá: Ññurēre tiiyá; diamacú maquērē tiiyá; niirō maquērē wedeseya. ¹⁰Niipetire múã tiirénorē “¿marí Ōpū usenigūdari?” jīi wācūña. ¹¹Búri peti tiiránorē bapacutirijãña. Cúã naĩtīārōpū niirábiro niicua. Cúã ñañarē tiirére cúãrē masíri tiiyá. ¹²Cúã yayióropū tiáriguere marí wedeseri, bobo niã. ¹³Cúã tiáriguere masíri tiirí, sīawócoropū niirébiro

pūtuácu. ¹⁴Cúã basiro cúã ñañarē tiáriguere ññamasíari siro, “ñañaniã” jīimasícu. Teero tiiró, ateré jīinoã:

Mūñ cānigúbiro biigú, wācāñá.

Diarigūbiro biigú, masāmūñá.

Mūñ teero tiirí, Cristo mūñrē bóeropū niigú niirí tiigúdaqui,

jīinoã.

¹⁵Teero tiirá, múã tiirére ññurō wācūña. Cōãmacūyere masíhērābiro tiirijãña. Cūñyere masírábirope tiiyá. ¹⁶Atitóre basocá pee ñañarē tiiyá. Múãpe niipetire tiirécōrō ññuré tiiyá. ¹⁷Cōãmacūyere tuomasíhērābiro niirijãña. “¿Ñeenópere Cōãmacū maríre tiirí boogári?” jīi wācūña. ¹⁸Cūmurijãña, noo booró ñañarē tiirí jīirā. Cūmurōno tiirá, Espíritu Santo boorépere tiiyá. ¹⁹Salmopūpū jóariguemena, Cōãmacūyere basarémena cāmerí wedeseya. Marí Ōpūrē bayiró useniremena basapeoya. ²⁰Marí Ōpū Jesucristo wāmemena niipetirere Cōãmacū marí Pacūre usenire ticorucujãña.

Sicawí macārārē dutiré

²¹Múã Cristore quioníremena ññã. Teero tiirá, cāmerí yūñya.

²²Manūcutira numiã, marí Ōpūrē yūñrobirora múã manūsūmūãrē yūñya. ²³Múã manūsūmūã múãrē dutirá niĩyá, Cristo cūñrē padeorí pōna macārã duti-

gú niirōbirora. Cristo cūūrē padeorí pōna macārā dupubiro niī. Marī cūūya ōpūū maquēbiro niirārē netōnégū niī. ²⁴Cristoya pōna macārā cūūrē yūurobirora nūmosánumiā niipetiremena cūā manusūmuārē yūuro booa.

²⁵Nūmocutira, Cristo cūūya pōna macārārē maírīrobirora múā nūmosánumiārē maĩñá. Cristo marírē maĩgú, maríye niidarere diabosayigū. ²⁶Marírē ñañaré manirá niirō jīgū, teero diabosayigū. Marī cūūye quetire añurō padeorí, ocoména coseáribirowáari tiirigū niīwī. ²⁷Teero tiirigū niīwī, cūūya pōna macārārē añunetōjōārā buajeádugagū. Cūū pūtaatigū, cūārē suti jūirīmaníre, opasūsūrō manirēbiro niirārē cūūmena néewadugagui. Ñañaré manirá, ñañaré tiirirabiro buadugáqui. ²⁸Tee tiirōbirora nūmocutira cūā nūmosánumiārē maírō booa. Cūā basiro maírōbirora maírō booa. Cūū nūmoré maĩgúno cūū basiro maĩgú tiiquí. ²⁹Sicū cūūya ōpūūrē maírjā tiirí. Teero tiiróno tiigú, añuré yaa, cūūya ōpūūrē cotequi. Cristo cūūya pōna macārārē teerora tiiquí. ³⁰Marī cūūrē padeorí pōna macārā cūūya ōpūūbiro niī. ³¹Tee maquē Cōāmacūye queti jóaripūpū biiro jóanoā: “Teero tiigú, ūmū cūū pacure, cūū pacore cōāwitiwa, cūū nūmoména niigúdaqui. Cūā pūarā

sicaōpūū tiirōbiro pūtuáadacua”,^d jī jóanoā. ³²Tee tuomasíñā maniré niī. Teero niipacari, yūū wācūrī, “Cristo sicaōpūūbiro niiqui cūūya pōna macārāmena” jīidugaro tiia. ³³Teero jīpacū, atecārē jīgūda: Nūmocutiracōrō múā basiro maírōbirora múā nūmosánumiārē maĩñá. Numiácā, múā manusūmuārē padeoyá.

6¹Wimarā, mamará, Jesurē padeorá niijrā, múā pacusūmūā dutirére añurō yūūya. Teero tiiré añuniā. ²Cōāmacūye queti jóaripūpū tee dutiré biiro jóanoā: “Mūū pacū, mūū pacore padeoyá”, jī jóanoā. Cōāmacū pūamóquēne dutiré watoapū tee dutiré tiigúnorē “añurō tiigúda” jīirigū niīwī. Tee “añurō tiigúda” jīiré biiro jóanoā: ³“Mūū usenigúdacu; atibúrecopūre yoari catigúdacu”,^e jī jóanoā.

⁴Pōnacutira, múā pōnarē bayiró tuti, cúari tiirjāñā. Añurō tiirére buemasōña. Cūā ñañaré tiirére quēnojeári tiiyá. Cūārē marī Ōpū boorére wedeya.

⁵Dutiapenori basoca, año atibúrecopū múārē dutiaperare yūūya. Padeorémena, quioníremena, tiiditóro maniró cūārē yūūya. Cristo dutirére yūurobiro cūācārē yūūya. ⁶“Cūā iñacoropū dícu añurō padeada”, jī wācūrījāñā. Siquērā cūāmena añurō pūtuádugara teero tiicúa. Múāpe Cristore padecoteri basoca niijí-

^d5.31 Génesis 2.24.

^e6.3 Éxodo 20.12; Deuteronomio 5.16.

rã, Cõamacũ booróbiro ãñurõ tũsarémena padeya. ⁷Ūseniremena marĩ Ōpũrẽ padebosarabiro tũgueñaña. Basocá díçure padebosarabiro tũgueñarijãña. ⁸Marĩ Ōpũ ãñurõ tiirĩrare wapatígũdaqui. Dutiapenori basocare, dutiapenoña manirãrẽ teerora wapatígũdaqui. Múã teeré masĩtoacu.

⁹Basocáre dutiaperã, múãcã teerora múã dutiaperare ãñurõ tiiyá. “Múãrẽ ñañarõ tiigũda”, jĩñemoriãña. Múã masĩcu: Cũã Ōpũ múã Ōpũcã niiqui; cũũ ãmũásepũ niiqui. Cũũ niipetira basocáre batoro manirõ, sĩcãrĩbíro ññaqui.

Cristore padeorá wãtĩãrẽ cãmotáre

¹⁰Ate tiidutĩremena wedeyapogũda: Múã marĩ Ōpũmena niã. Teero tiirã, cũũ tutuanetõremena wãcũbayiya. ¹¹Cõamacũ marĩrẽ cãmotáre ticoriguere cõoyá. Teero tiirã, teeré cõorã niijĩrã, wãtĩãrẽ dutigú jĩĩditorere cãmotãmasĩadacu. ¹²Marĩ surara tiiróbiro niipacara, basocãmena cãmerĩquẽria; wãtĩã ãmũásepũ niirãmenape cãmerĩquẽã. Cũã niicua: Wãtĩã dutiré tutuare cõorã, cũã doca macãrã dutirã, atibũreco maquẽ naĩtĩãrõpũ tiiróbiro niirére dutirã, basocáre wãcũrẽpũre ñañaré tiidutĩra niicua. ¹³Teero tiirã, niipetire Cõamacũ marĩrẽ wãtĩãrẽ cãmotáre ticoriguere cõoyá. Teeré cõorã, niipetire wãtĩ múãrẽ ñañaré tiidutĩri,

Cõamacũ marĩrẽ cãmotáre ticoriguere cõoyá.

netõnucãjãadacu. Múã teeré cõopetĩra, wãcũtutuara niĩadacu.

¹⁴Ãñurõ wãcũtutuara niĩña. Surara cũũyaro sutiroré wéemũoco, siatúqui sitũrũdamena. Tiidã sitũrũda diamacũ maquẽ marĩ padeorébiro niĩã. Surara cũũ cutirote cõmequiména cãmotáqui. Tiiqui cõmequí marĩ ãñuré tiirébiro niĩã. ¹⁵Surara sapatũre sãñaqui, wãaguda jĩĩgũ. Cũũ tiiróbiro múãcã ãñuré quetire wedadara quẽnoyúeya. Tee queti “Cõamacũ cũũrẽ padeorãre ãñurõ niirecutirere ticoqui” jĩĩre queti niĩã. ¹⁶Surara cũũya õpũũrẽ cãmotãriquire wãmõpũ cõoquí. Cũũrẽ bũedũgari, bũereyucũ jũũatiri, tiiquimena cãmotáqui. Múãpe wãtĩãrẽ dutigú múãrẽ ñañarõ tiidũgãri, Cõamacũrẽ padeorémena cãmotãmasĩcu. ¹⁷Surara cũũya dupure cãmotãgũ, cõ-

mecororé pesaqui. Cũyaya dupure cãmotárirobirora wãtĩ mũa wãcũrére ñañodugári, “Cõãmacũ netõnénorira niã” jĩrémena cãmotáya. Surara espada pairípĩrẽ néewaqui. Cũũ tiipĩmena cãmerĩquẽmasĩrõbirora múãpe Cõãmacũye queti jóaripũ wedeseremena wãtĩrẽ cãmotáya. Cõãmacũye wedesere espada Espiritu Santo múãrẽ ticoripĩbiro niã. ¹⁸Noo múã niiró Cõãmacũrẽ sãĩrucújãña. Espiritu Santo masĩré ticorémema sãĩñá. Añurõ tũomasĩña. Sãĩdúrijãña. Niipetira Cõãmacũrẽ padeoráre sãĩbosárucujãña. ¹⁹Yũucãrẽ sãĩbosáya. Añuré quetire yũũ wederécõrõ Cõãmacũcũũ wedeserere yũũre añurõ wedeseri tiiáro. “Cuiro maniró añurẽ quetire basocá masĩña maniriguere wedearo”, jĩ sãĩbosáya. ²⁰Tee quetire wederé wapa pere-

suwiipũ niã. Cõãmacũ yũũre tee quetire wededutigũ ticocorigũ niĩwĩ. Yũũre tee quetire cuiro maniró wedearo jĩĩrã, sãĩbosáya.

Añudutiyaponorigue

²¹Tíquico múã pũtorũ wáagũdaqui. Cũũ yũũ menamacũ, yũũ maĩgũ, marĩ Õpũrẽ padecotegu añurõ tiigú niĩ. Cũũ múãrẽ niipetire yéẽ maquẽrẽ wedegũdaqui. ²²Múãrẽ úsãye maquẽrẽ masĩarõ jĩĩgũ, ticocoa. Teero biiri cũũ múãrẽ wãcũtutuari tiiáro jĩĩgũ, ticocoa.

²³Cõãmacũ marĩ Pacũ, teero biiri marĩ Õpũ Jesucristo múã Jesurẽ padeoráre añurõ niirecutire ticoaro; múã Cristore padeonemórĩ, cãmerĩ maĩnemórĩ tiiáro. ²⁴Cõãmacũ niipetira marĩ Õpũ Jesucristore maĩrucúrare añuré ticoaro.

Nocõrõrã jóaa.